

The Abraham & Millie Arbesfeld
Kollel & Midreshet
Yom Rishon

Sunday Morning Learning Programs for Men & Women

W W W.KOLLELYOMRISHON.ORG
W W W.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

HALACHA AND TORAH VALUES CONFRONTING
MODERN BUSINESS PRACTICES

**ECONOMIC COMPETITION IN
HALACHA AND MACHSHAVA**

Sponsored by

Dina and David Steinberg and

Summit Funding, your mortgage professionals,

in memory of Samuel Ehrenhalt a"h

Rabbi Meir Goldwicht
May 15, 2016 • ז"א אייר תשע"ו

(1) דברים פרשת שופטים פרק יט

(יד) לא תסיג גבול רעך אשר גבולו ראשנים בנחלתך אשר תנחל בארץ אשר יקוק אלהיך נתן לך לרשתה: (ס)

(2) דברים פרשת כי תבוא פרק כז

(יז) ארור מסיג גבול רעהו ואמר קלהעם אמן: (ס)

(3) ספרי דברים פרשת שופטים פסקא קפח

(יד) לא תסיג גבול רעך, והלא כבר נאמר +ויקרא יט יג+ לא תגזול ומה תלמוד לומר לא תסיג מלמד שכל העוקר תחומו של חברו עובר בשני לאוים יכול בחוצה לארץ תלמוד לומר בנחלתך אשר תנחל בארץ ישראל עובר בשני לאוים בחוצה לארץ אינו עובר אלא משום לאו אחד בלבד.

(4) טור חושן משפט הלכות גזילה סימן שעו

א המסיג גבול רעהו (א) והכניס מתחום רעהו לתוך תחומו אפילו מלוא אצבע אם בחזקה הרי זה גולן ואם בסתר הרי הוא גנב ואם בא"י עובר בלאודלא תסיג גבול רעך
(א) המסיג גבול רעהו והכניס מתחום רעהו לתוך תחומו אפילו מלא אצבע אם בחזקה הרי זה גולן ואם בסתר הרי הוא גנב ואם בארץ ישראל עוברבלאו דלא תסיג גבול רעך. כן כתב הרמב"ם בפ"ז מהלכות גניבה (הי"א) וכתב הרב המגיד זה מפורש בברייתא בסיפרי בפרשת שופטים (פסקא פו)

(5) בית יוסף חושן משפט סימן שעו

ומה שאמר ואם בארץ ישראל עובר בלאו דלא תסיג. כלומר מלבד מה שעובר בלאו דגניבה או גזילה וכן מפורש בדברי הרמב"ם ופשוט הוא
אמר רב יהודה: הכי קאמר: אין מערבין שמרים של אמש בשל יום, ולא של יום בשל אמש, אבל נותן לו אתשמריו. תניא נמי הכי: רבי יהודה אומר: השופה יין לחבירו - הרי זה לא יערב של אמש בשל יום, ולא של יום בשל אמש. אבל מערב של אמש בשלאמש, ושל יום בשל יום. מי שנתערב מים ביינו הרי זה לא ימכרנו בחנות אלא אם כן מודיעו וכו'. רבא אייתו ליה חמרא מחנותא, מזגיה, טעמיה, לא הוה בסיס, שדריה לחנותא. - אמר ליה אביי: והא אנן תנן: ולא לתגר אף על פי שהודיעו! - אמר ליה: מזגא דידי מידע ידיע. וכי תימא דטפיומחייליה ומזבין ליה - אם כן אין לדבר סוף. מקום שנהגו להטיל מים ביין יטילו וכו'. תנא: למחצה לשליש ולרביע. אמר רב: ובין הגיתות שנו

(6) תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף ס עמוד א

משנה. רבי יהודה אומר: לא יחלק החנוני קליות ואגוזין לתינוקות, מפני שהוא מרגילן לבא אצלו. וחכמים מתירין. ולא יפחות את השער, וחכמים אומרים: זכור לטוב. לא יבור את הגריסין, דברי אבא שאול, וחכמים מתירין. ומודים שלא יבור מעל פי מגורה, שאינו אלא כגונב אתהעין. אין מפרכסין לא את האדם ולא את הבהמה ולא את הכלים
גמרא. מאי טעמייהו דרבנן? - דאמר ליה: אנא מפליגנא אמגוזי, ואת פליג שיסקי

(7) תלמוד בבלי מסכת קידושין דף נט עמוד א

רב גידל הוה מהפיק בההיא ארעא, אזל רבי אבא זבנה, אזל רב גידלקבליה לרבי זירא, אזל רבי זירא וקבליה לרב יצחק נפחא, אמר ליה: המתן עד שיעלה אצלנו לרגל. כי סליק, אשכחיה, אמר ליה: עני מהפךבחררה ובא אחר ונטלה הימנו, מאי? אמר ליה: נקרא רשע. ואלא מר מאי טעמא עבד הכי? א"ל: לא הוה ידענא. השתא נמי ניתבה ניהליה מר! א"ל: זבוני לא מזבנינא לה, דארעא קמייתא היא ולא מסמנא מילתא, אי בעי במתנה נישקליה. רב גידל לא נחית לה, דכתיב: אושונא מתנותיחיה, רבי אבא לא נחית לה, משום דהפיק בה רב גידל. לא מר נחית לה, ולא מר נחית לה, ומיתקריא ארעא דרבנן

(8) תלמוד בבלי מסכת קידושין דף נט עמוד א

עני מהפךבחררה ובא אחר ונטלה הימנו, מאי? אמר ליה: נקרא רשע. ואלא מר מאי טעמא עבד הכי? א"ל: לא הוה ידענא. השתא נמי ניתבה ניהליה מר! א"ל: זבוני לא מזבנינא לה, דארעא קמייתא היא ולא מסמנא מילתא, אי בעי במתנה נישקליה. רב גידל לא נחית לה, דכתיב: אושונא מתנותיחיה, רבי אבא לא נחית לה, משום דהפיק בה רב גידל. לא מר נחית לה, ולא מר נחית לה, ומיתקריא ארעא דרבנן וכן האומר לאשה התקדשי לי כו'. לא בא אחר וקידשה בתוך שלשים, מהו? רב ושמואל דאמרי תרוייהו: מקודשת, ואע"פ שנתאכלו המעות; מאיטעמא? הני זוזי לא למלוה דמו ולא לפקדון דמו; לפקדון לא דמו, פקדון ברשותא דמרא קא מתאכלי, והני ברשותא דידה קא מתאכלי; למלוה נמילא דמו, מלוה להוצאה ניתנה, הני בתורת קידושין יהבינהו ניהלה. לא בא אחר וקידשה, וחזרה בה, מהו? ר' יוחנן אמר: חוזרת, אתי דיבורומבטל דיבור; ריש לקיש אמר: אינה חוזרת, לא אתי דיבור ומבטל דיבור. איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש: ביטל, אם עד שלא תרם ביטל - אינתרומתו תרומה; והא הכא דדיבור ודיבור הוא, וקאתי דיבור ומבטל דיבור! שאני נתינת מעות ליד אשה, דכי מעשה דמו ולא אתי דיבור ומבטלמעשה. איתיביה: השולח גט לאשתו, והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח, ואמר לו גט שנתתי לך בטל הוא - הרי זה בטל; והא נתינת גט לידשליח דכי נתינת מעות ליד אשה דמי, וקתני: הרי זה בטל! התם נמי כל כמה דלא מטא גיטא לידה - דיבור ודיבור הוא, אתי דיבור ומבטל דיבור. איתיביה ר"ל לר' יוחנן: כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה, ואין עולים מידי טומאתן אלא בשינוי מעשה

(9) בכא בתרא דף כ"א עמוד ב

אמר רב הונא האי בר מבואה דאוקי ריחיא ואתא בר מבואה חבריה וקמוקי גביה דינא הוא דמעכב עילויה דא"ל קא פסקת ליה לחיותי לימא מסייע ליה מרחיקים מצודת הדג מן הדג כמלא ריצת הדג וכמה אמר רבה בר רב הונא עד פרסה שאני דגים דיהבי סייארא א"ל רבינא לרבא לימא רב הונא דאמר כרבי יהודה דתנן רבי יהודה אומר לא יחלק חנוני קליות ואגוזין לתינוקות מפני שמרגילין אצלו וחכמים מתירין אפי' תימא רבנן עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי יהודה התם אלא דאמר ליה אנא קמפלגינא אמגוזי את פלוג שיוסקי אבל הכא אפילו רבנן מודו דא"ל קא פסקת ליה לחיותי מיתיבי עושה אדם חנות בצד חנותו של חברו ומרחץ בצד מרחצו של חברו ואינו יכול למחות בידו מפני שיכול לומר לו אתה עושה בתוך שלך ואני עושה בתוך שלי תנאי היא דתניא כופין בני מבואות זה את זה שלא להושיב ביניהן לא חייט ולא בורסקי ולא מלמד תינוקות ולא אחד מבני בעלי אומניות ולשכנו אינו כופיהו רשב"ג אומר אף לשכנו כופיהו

(10) שו"ת מהרש"ל סימן פ"ט

אלא לרווחא דמילתא באתי לפרש שלא יבא ב"ד טועה לחלוק ולומר מאחר שמצד התקנה לא מצאו אותם חייבים במה שקנאו המכס אלא משום שגרמו בנוקין וכבר הלכה פסוקה שגרמה בנוקין פטור

שם

ע"כ באתי לפרש שיכלה עסקו וחייב ואפי' הוא גרמא לחוד והיינו טעמא מאחר שמצד הדין אינה כראוי לותר להם מה שקנאו המכס וקפחו מחייתם של חבריהם שדינא הוא דמעכב עליו מדינא נמי הוא בכלל רשע כמו עני המהפך בחררה ובא אחר ונטלה ואפשר שהוא נמי בכלל ארור כמו שכתב הרוקח כל המקפח מחייתו של חבריו הוא בכלל ארור מסיג גבול רעהו ורבים תמהו על דבר זה הלא הלאו דלא תסיג גבול כו' איירי בגזול תחומו וכא"י ועובר אף על לא תגזול וכמו שהביא הסמ"ג ויש מפרשים שלאזהרה בעלמא בא החרם והסמיכו על המקרא דהשגת גבול ומ"מ קשה לפי זה ה"ל לומר הרי הוא עובר בלא תשיג גבול ואם להחמיר עליו בא אדרבה הוא דאיסור לאו חמירא מארור אפי' איסור שבות חמור מארור

שם

אלא נראה בעיני שכך הוא מקובל מרבנותיו דארור משיג גבול רעהו בא להרבות השגת גבול של משא ומתן ודומה לזה מצינו שאשת חמיו הוא בכלל ארור שוכב עם חתנתו כדאיתא בירושלמי (יבמות פ"ב ה"ד

שם

מכל הלין שמעינן דתקנה זו נגד דת חכמי התורה הוא ויהא משכרתם שלמה אם דעתם לש"ש ולא להנאת עצמם אלא אומרים ששלום מלכות הוא בזה מ"מ הבו דלא לוסיף עלה כי לא עדיף ממעמד שלשתן דדינא הוא אלא דהלכתא בלא טעמא ואמרו הבו דלא לוסיף עלה כ"ש הכא דליכא הלכתא וליכא טעמא ולכן נאמר שלא התקינו אלא בעניין שלא יגיע לחבירו שום היזק אלא מניעת הריוח לבד לזה התירו מה שהתירו ואם אין ראייה לדבר זכר לדבר איכא התרת סחורה בח"ה חלקו נמי כזה ואמרו שמניעת ריוח לא נקרא היזק אבל בגרם היזק לא תיקנו אותה תקנה וחוזר לדינו שיחזרו לו המכס כבראשונה בלי הוספה או ישלמו גרם ההיזק ויעמדו בתקנתם וכל זה לרווחא דמילתא משום ב"ד תועה שלא יבא לחלוק עליהם

(11) משלי כ"ב כ"ח

אל תסג גבול עולם אשר עשו אבותיך

(12) אוצר המדרשים שם.

כח - כט] אל תסג גבול עולם אשר עשו אבותיך. אמר ר' שמעון בן יוחאי מנהג שעשו אבותיך אל תשנה [אותו, כגון אברהם שתקן תפלת השחרית, דכתיב וישכסם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה' (בראשית יט כז). ויצחק תקן תפלת המנחה, שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב (שם /בראשית/ כד סג). ויעקב תקן תפלת ערבית, שנא' ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש (שם /בראשית/ כח יא), שלא תאמר אף אני מוסיף אחרת, שנאמר אשר עשו אבותיך, מה עשו אבותיך, אמר ר' יוחנן לא עשו אבותיך להם לבדם, אלא עשויה לכל הדורות. [כט] חזית איש מהיר במלאכתו. בא וראה חכמתו של שלמה שהיה מהיר במלאכתו של הקב"ה, שבית המקדש בנה לשבע שנים [שנאמר ויבנהו שבע שנים (מ"א = מלכים א' ו = ו [לח]), וביתו בנה לשלש עשרה, [שנאמר ואת ביתו בנה שלמה שלש עשרה שנה (שם /מלכים א' ז א

(13) בבא בתרא מרדכי. תקט"ז

רמז תקטז] ומבוי הסתום מג' צדדין רק בצד אחד יכנסו לו ודר ראובן אצל סופו הסתום ובא שמעון לדור [כנגד הצד הפתוח שאין העובד כוכבים יכול לילך אם לא ילך תחלה לפני פתח שמעון נראה דיכול לעכב עליו *כדרכ הונא עיין פח"ה גבי נכסי העובדי כוכבים כו' וגם בפרק האומר גבי רב גידל הוי מהפך כו' ופ"ק דבבא מציעא גבי המגביה מציאה לחבירו אביאסף

(14) דרכי משה הקצר חושן משפט סימן קנו

ד) (ולעניות דעתי נראה דגם רב הונא בריה דרב יהושע מודה בהאי דינא דחנות דהיה שמעון יושב בפתח) ולא היה שום אדם יכול לעבור לראובן אם לא הלך תחלה לפני פתח שמעון וכן כתב המרדכי בהדיא שם (ומשמע דדוקא מכח זה פסק כן דזה מיקרי ירד לחיותו ולא כשמעמיד החנות בצדו ועי"ש ודוק ב

(ה) ואף על פי שדין זה פשוט לפי הנראה מכל מקום דברי בית יוסף הוא מגומגם שכתבו שם עם שאר דינים שכתב אחר שהאריך בדיעות הפוסקים וכתב אח"כ נמצא פסקן של דברים כו' ולא הזכיר דעה זו (תחילה כלל והמדקדק שם בדבריו ימצא כדברי ועיין מזה סוף סימן זה (אות ח

15) שולחן ערוך חושן משפט הלכות אונאה ומקח טעות סימן רלז

המחזיר אחר דבר לקנותו וקדם אחר וקנאו, ובו ב' סעיפים
סעיף א

א המחזיר אחר דבר א [לקנותו או ב] לשכרו, בין קרקע ג [בין מטלטלים, ב <א> ובא אחר וקנאו, א] א {ב} <נקרא רשע. ד] והוא הדין לרוצה להשכיר עצמו אצל אחר. ה] וי"א שאם בא לזכות בהפקר או לקבל מתנה מאחר, ובא אחר וקדמו, אינו נקרא רשע, ב} {כיון שאינו דבר המצוי לו במקום אחר. ו] ג} והקונה קרקע על מצר חבירו, אע"פ שאין בה משום דינא דבר מצרא ד} {יכול בעל מצר (לקדמו) לקנותה, ולא מקרי רשע, ה} {הווי כמציאה (ב"י בשם מרדכי פ"ק דמציא). וכן אם קונה דבר אחד ובא חבירו ג ויוכל ב} לקנותו בזול שאינו מוצא לקנותו כך במקום אחר, הוי כמו מציאה ויכול לקנותו כל זמן שלא זכה בו הקונה (תשובת מהר"ך בית ל"א / כ"ז/). ז] ויש אומרים דלא שנא. הגה: וסברא הראשונה נראה עיקר

16) שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא - חושן משפט סימן לו

ודברים שבין הקצין פו"מ כהר"ר יוזפא ברזיכהוון ובין הקצין פו"מ כהר"ר זלמן אמלונגסין כפי הפראטאקאל הנשלח לידי מהשר האדון רעגירונגס פרעזידענט משם ורצון השר שאכתוב פסק דין על זה עפ"י דת ודין. ויען שהצדדים הם רחוקים מכאן ובעסק שבועות יכול להיות שעל קצת פרטים יוכל ויתרצה. הנשבע לישבע ועל קצת לא יוכל או לא יתרצה לישבע ולכן צריך אני להודיע כל הפרטים בזה וע"פ הטענות ותשובות הנזכרים להצדדים יצא ממני, ואקדים דברי רמ"א בחושן משפט סי' קפ"ה סעיף ו' בהג"ה. ראובן היה לו בית למכור ובא שמעון וסרסר למכרו ללוי ואמר ראובן שלוי שונאו ואינו רוצה למכור לו ואח"כ מכרו ללוי על ידי אחר חייב ליתן לשמעון סרסרותו. והנה דברי רמ"א הללו לקוחים מדברי הרא"ש בתשובה כלל ק"ה והובא בב"י ואמנם בדברי הרא"ש לא הוזכרו שמכרו על ידי אחר וזה לשון הרא"ש שם וששאלתם על שמעון שהיה סרסור לראובן למכור ביתו והלך אצל לוי ונתרצה לקנותו ושוב לא אבה ראובן למכור ללוי כי אמר כי היה שונאו ומכרו לאחר ועתה תובע הסרסור דמי סרסרותו מראובן. לא ידענו במה נתחייב ראובן לו מעותיו אף שבועה אין כאן וכו' ולא רצה למכרו בטלה סרסרותו וכו' כי זה פשוט שהסרסור והשדכנים אם נגמר הדבר בלא סרסור אין המוכר נותן כלום, ודאי אם אחר שאמר לו הסרסור שלוי רוצה לקנותו ואמר שלוי שונאו ולא רצה למכרו לו ואח"כ מכרו ללוי זה ודאי היה רמאי וצריך ליתן לו שכרו וכו' עיין בתשובת הרא"ש וגם בב"י. ואמינא שמה שהוסף רמ"א שמכרו ע"י אחר יש לדון על זה דבשלמא אם מכרו אח"כ ללוי בלי שום סרסור שפיר מוכח שברמאות דחאו להסרסור במה שאמר לו שלוי שונאו כי מה נולד אח"כ שגרם הסרת השנאה או מה נתחדש אח"כ דבר ששינה דעתו למכור למי שלא רצה למכור אבל אם מכרו אח"כ ללוי ע"י סרסור אחר יוכל להיות שהסרסור החדש הטעים לו טעמים נכונים שלא יעכב המכר עבור השנאה וחידש לו טעמים המטים הלב מה שלא הטעים ראשון ואין כאן הוכחה על רמאות וגם צריך להיות שהסרסור כבר גמר דמי המכר ובאותן הדמים מכר ולכן ודאי רמאות יש בדבר. ואמנם נלענ"ד שגם רמ"א שכתב שמכרו ע"י אחר שחייב ליתן לשמעון סרסרותו כוונתו כפי חלקו שלא תאמר כיון שמתחלה לא נכנסו דברי הסרסור באזני הסוחר שוב אין לו שום זכות להסרסור קמ"ל רמ"א שלא איבד זכותו אבל ודאי שגם השני הוא שותף בסרסרות הזה וראשון ושני הם שותפים ואם יטעון הסרסור הראשון על המוכר שגם באותו פעם שהוא אמר לו שלוי רוצה לקנותו היית מרוצה בדבר בלבבך ודחיתני בדברים לומר שאינך רוצה למכור ללוי כדי להפסידני ואתה הכנסת בזרוע את הסרסור השני בסרסרות הזה להפסידני אין בכח טענה זו של הסרסור אפילו לחייב את המוכר שבועה על זה כיון שאי אפשר בזה טענת ברי כי אין אדם יודע מה שבלב חבירו וגם אם היה הכוונה ברמאות ג"כ אני מסופק אם חייב המוכר להשלים להסרסור ההפסד מה שהוא מפסיד על ידי הסרסור השני כיון שהשני היה הסרסור ולוקח חלקו הוא גרמא בנזקין בעלמא, ובשלמא בעובדא דהרא"ש שלא היה שם סרסור אחר כלל א"כ כל המקח נגמר על ידי שמעון לכן אם ברמאות דחאו לא הפסיד סרסרותו אבל היכא שאחר כך הכניס עוד

סרסור בזה אפילו היה ברמאות אני מסופק אם חייב לשלם לסרסור הראשון ההפסד שגרם לו ויותר קרוב בעיני שפטור.

17) ויקרא פרשת אחרי מות פרק יז

(י) וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יֹאכַל כְּלֵדִים וְנִתְתִּי פָנָי בְּנֶפֶשׁ הָאֲכָלָת אֶת־הֶדֶם וְהִכְרַתִּי (א) אֹתָהּ מִקֶּרֶב עַמָּה:

(יא) פִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר בְּדָם הוּא וְאֲנִי נִתְתִּי לָכֶם עַל־הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי־הֶדֶם הוּא בְּנֶפֶשׁ יִכְפֹּר: (יב) (יג) וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם לֹא־יֹאכַל דָּם: (יד) כִּי־נֶפֶשׁ כְּלֵדֵי־בָשָׂר דָּמוֹ בְּנֶפֶשׁ הוּא וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יִצְוֶה צִיד חַיָּה אֲרֵעוֹף אֲשֶׁר יֹאכַל וְשִׁפָּךְ אֶת־דָּמוֹ וְכִסְהוּ בְּעֶפֶר: (טו) כִּי־נֶפֶשׁ כְּלֵדֵי־בָשָׂר דָּמוֹ בְּנֶפֶשׁ הוּא וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל דָּם כְּלֵדֵי־בָשָׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נֶפֶשׁ כְּלֵדֵי־בָשָׂר דָּמוֹ הוּא כְּלֵדֵי־בָשָׂר יִכְרַת: (טז) וְכִלְיֵי־נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבִלָה וְטֶרֶף בְּאֶזְרַח וּבְגֵר וְכֶסֶם בְּגִדְיוֹ וְרִחֵץ בְּמִים וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְטָהַר: (טז) וְאִם לֹא יִכְבֶּס וּבִשְׂרוֹ לֹא יִרְחֹץ וְנִשְׂא עֹנּוֹ: פ

18) רמב"ן ויקרא פרשת אחרי מות פרק יז

והרב כתב במורה הנבוכים (ג מו), כי היו הכשדים מואסים הדם ויחשבוהו להם לטומאה, אבל יאכלו ממנו הרוצים להתחבר לשדים ולהנבא מהם העתידות, והתורה תכוין לעולם להרוס בניני סכלותם בהפוך מחשבותיהם, ולכך אסרה הדם באכילה ובחירה בו להטהר בהזאות ולזרקו עלהמזבח לכפרה, ולכך אמר (פסוק י) ונתתי פני בנפש האוכלת את הדם, כמו שאמר בנותן מזרעו למולך (להלן כ ו), שהוא מביא למין ממני ע"ז, כילא נאמר כן במצוה אחרת ואלו דברים מיושבים

19) תלמוד בבלי מסכת חולין דף פז עמוד א

ת"ר: אושפך וכסה - מי ששפך יכסה, שחט ולא כסה, וראהו אחר מנין שחייב לכסות - שנאמר: בואומר לבני ישראל - אזהרה לכל בני ישראל. תניא אידך: ושפך וכסה - במה ששפך - בו יכסה, שלא יכסנו ברגל, שלא יהיו מצות בזויות עליו. תניא אידך: ושפך וכסה - מי ששפך הוא יכסנו, מעשה באחד ששחט, וקדם חבירו וכסה, וחייבו רבן גמליאל ליתן לו י' זהובים

20) תלמוד בבלי מסכת שבת דף קיח עמוד א

אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי: כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר דאז תתענג על ה' והרכבתך על במתי ארץ והאכלתך

21) פירוש רבינו יונה על אבות פרק א

ועשו סייג לתורה - כענין שנאמר (ויקרא י"ח ל') ושמרתם את משמרת כלומר עשו משמרת למשמרת והסייג הוא דבר גדול ומשובח לעשות סייג וגדר למצות לבל יוכל להכשל בהם הירא את דבר ה' לכן המקיים את דברי חז"ל שהם סייגים למצות של תורה חיבב היראה ממי שעושה המצוה עצמה כי אין עשיית המצות הוכחה ליראה כמו השומר לסייגים שהוא נזהר מתחלה שלא יביא לידי פשיעה. אך העושה המצוה ואינו מקיים הסייג מראה לנו כי אם ייטיב בעיניו לעשות מצוה אל ירע בעיניו אם יפסע בה ולפרוץ פרץ לא חש מפני היראה ופרוץ גדר ישכנו נחש. הנהכי דברי חכמים ז"ל יסודות ואילנות ליראת שמים שהוא עיקר העולם ויסוד המעלה. וכל מצות כלם פרפראות אליה. וזהו שאמרו במדרש כי טובים דודיך מיין חביבין דברי סופרים מיינה של תורה

22) מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק א

איזהו סייג שעשה אדם הראשון לדבריו הרי הוא אומר ויצו ה' אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכול תאכל ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו ביום אכלך ממנו מות תמות (בראשית ב' י"ז) לא רצה אדם הראשון לומר לחוה כדרך שא"ל הקב"ה אלא כך אמר לה ומפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמותון (שם ג' ג') באותה שעה היה נחש הרשע נוטל עצה בלבו אמר הואיל ואיני יכול להכשיל אתה אדם אלך ואכשיל את חוה הלך וישב אצל חוה והרבה שיחה עמה אמר לה אם לנגיעה את אומרת צוה עלינו הקב"ה הריני נוגע בו ואיני מת אף אתאם תגעי בו אי את מתה. מה עשה הנחש הרשע באותה שעה עמד ונגע באילן בידיו וברגליו והרתיעו עד שנשרו פירותיו לארץ. ו

23) משך חכמה שמות פרשת בא פרק יב

ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר. הנה המתבונן יראה כי במצרים נשתכח מהם גופי תורה שהיו "גוי מקרב גוי" (דברים ד, לד), 'הללו עובדי עבודה זרה (והללו עובדי עבודה זרה)' - (מדרש שוחר טוב טו, ה), וכן הפרו ברית מילה [ילקוט (דברים תתכ"ח)]. אמנם הסייגים והגדרים שמרו ביתרון גדול, כמו שאמר במכילתא (דפסחא פרשה ה) שלא שינו שמם לא שינו לשונם שלא גילו מסתורין, יעוין שם. לא כן בגלותבבל, היו שומרים גופי תורה, אמנם הסייגים והגדרים עברו, שבניהם היו מדברים אשדודית ושינו שמם והתחנתו עם גויי הארצות, כמו שנאמר בעזרא (נחמיה יג, כג - כד). והנה בימי היות ישראל בגולה העיקר הוא הסייגים והגדרים שלא יתערבו בין העמים. ולכן אמרו (סוטה לו, א) "עדיעבר עמך ה' עד יעבור עם זו קנית", ראויים היו ישראל לעשות להם נס בימי עזרא כדרך וכו', אלא שגרים החטא, פירוש שעברו הגדרים והסייגים. ולכן אמרו במדרש חזית סוף פרשה ד': מהיכן היו ישראל מנסכין במדבר, ממה שהיו תגרי אומות העולם מוכרין, ועדיין לא נאסר יין העמוני. ולכן אמר יחזקאל (מה, טו) בנסכים "ממשקה ישראל" שלא יהיה כמו שהיה במדבר מיין העמוני, ודו"ק, הלא הנסכים היו במדבר מיין עבודה זרה! ואח"כ גזרו על יינם ושמנם ופתם לעשות סייג וגדר בין ישראל לעובדי גילולים, שלא יאבדו קיומן וצורתן הלאומית. ולכן אמרו על י"ח דבר (שבת יג, ב), שאף אליהו אינו יכול לבטלן - פירוש שנחיצת הסייגים מוכרחין לאומה עד כי אף אם יבא המבשר על משיח גם כן לא יבטלו, אם לא כשיבא משיח, ואז כולי עלמא עבדים לישראל' [עירובין מג, ב], ויעשה השם יתברך מה שיהיה ברצונו, דוגמא ההלכה פסוקה דרבי זירא שבנות ישראל החמירו על עצמן וכו', ובזמן המקדש על כרחך שיבטל, דאי לאו הכי לא תדע אשה מתי להביא קרבן זיבה

והנה אברהם עשה סייג וגדר כמו ערוב תבשילין בראשית רבה צה, ב), "והוא אחריו" (בראשית יח, ט) - מפני היחוד [מדרש בראשית רבה מח]. והנה העל שניות לעריות אמרו (יבמות כא, א) "ושמרתם את משמרת" (ויקרא יח, ל) - עשו משמרת למשמרת! לזה נאמר על אברהם (בראשית כו, ה) "עקב אשר שמר משמרת" (צ"ל שמע אברהם בקולי וישמר משמרת), "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וביתו אחריו ושמרו דרך ה'" (בראשית יח, יט) - היינו שמירה וסייגים וגדרים. והנה איוב היה שומר מצוה וגופי תורה וסר מרע (איוב א, א), אבל בלא סייג וגדר. ולכן אמרו (בבא בתרא טז, א) עפרא לפומיה דאיוב, דאילו בדידיה איסתכל, ואברהם אפילו בדידיה לא הסתכל (בראשית יב, יא ברש"י), הרי דאיוב לא עשה סייגים רק היה סרמעצם הרע. ולכן גם בניו הניח לעשות משתות והקריב עולות אולי חטאו בניו (איוב א, ה), אבל לא הזהיר אותם שלא לעשות משתה. ולכן אמרו בשמות רבה פרשה כא, ז: יציבני למטרה יפרפרני, שכשעמד סמאל ואמר בניך היו עובדי עבודה זרה עד עכשיו וכו' מה עשה הקב"ה? מסר לו איוב

24) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ב עמוד א

מאימתי קורין את שמע בערבין? - משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן עד סוף האשמורה הראשונה, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים: עד חצות. רבן גמליאל אומר: עד שיעלה עמוד השחר. מעשה ובאו בניו מבית המשתה, אמרו לו: לא קרינו את שמע. - אמר להם: אם לאעלה עמוד השחר חייבין אתם לקרות. ולא זו בלבד אמרו, אלא כל מה שאמרו חכמים עד חצות מצותן עד שיעלה עמוד השחר; הקטר חלביסואברים

מצותן עד שיעלה עמוד השחר, וכל הנאכלים ליום אחד מצותן עד שיעלה עמוד השחר, אם כן, למה אמרו חכמים עד חצות? כדי להרחיק אדם מן העבירה

(25) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ד עמוד ב

כדתניא: חכמים עשו סייג לדבריהם, כדי שלא יהא אדם בא מן השדה בערב ואומר: אלך לביתי ואוכל קימעה ואשתה קימעה ואישן קימעה, ואחר כך אקרא קריאת שמע ואתפלל. וחוטפתו שינה ונמצא ישן כל הלילה; אבל אדם בא מן השדה בערב, נכנס לבית הכנסת, אם רגיל לקרות קורא, ואם רגיל לשנות שונה, וקורא קריאת שמע ומתפלל, ואוכל פתו ומברך; וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה. מאי שנא בכלדוכתא דלא קתני חייב מיתה, ומאי שנא הכא דקתני חייב מיתה? איבעית אימא: משום דאיכא אונס שינה; ואיבעית אימא: לאפוקי ממאן דאמר תפלת ערבית רשות, קא משמע לן דחובה

(26) בראשית פרשת לך לך פרק טו

(ה) ויִוצֵא אֹתוֹ הַחֹצֵה וַיֹּאמֶר הַבְּטָנָא הַשְּׂמִימָה וְסִפֵּר הַכּוֹכָבִים אִם־תִּיכֹל לְסַפֵּר אֹתָם וַיֹּאמֶר לוֹ פֹּה יִהְיֶה זְרָעֶךָ

(27) בראשית פרשת ויצא - וישלח פרק לב

(יג) וְאַתָּה אָמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטֵב עֲמָךְ וְשִׁמְתִי אֶת־זְרָעֶךָ כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא־יִסָּפֵר מְרֹב)

(28) שמות פרשת יתרו פרק יט

(יב) וְהִגַּבְלֹתָ אֶת־הָעַם סָבִיב לְאֹמֶר הַשְּׂמֵרוֹ לְכֶם עֲלוֹת בְּהָר וּנְגַע בְּקִצְהוֹ כֹּל־הַנֶּגַע בְּהָר מוֹת יוֹמֵת) (יג) לֹא־תִגַּע בּוֹ יָד כִּי־סָקוֹל יִסָּקֵל אוֹ־יִרָה יִיָּרָה אִם־בְּהֵמָה אִם־אִישׁ לֹא יִחְיֶה בְּמִשְׁךָ הַיָּבֵל הַמָּה יַעֲלוּ בְּהָר)

(29) משנה מסכת אבות פרק ג

משנה ט

רבי חנינא בן דוסא אומר כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו מתקיימת וכל שחכמתו קודמת [*] ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת הוא היה אומר כל שמעשיו מרובין מחכמתו מתקיימת וכל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת